

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1940 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förordnande om anstånd med betalning av gäld m. m. (moratorielag).

Genom en den 17 april 1940 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 213, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

angående förordnande om anstånd med betalning av gäld m. m.
(moratorielag).

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Befinner sig Sverige i krig eller krigsfara eller råda här eljest utomordentliga, av krig föranledda förhållanden eller vidtages i utlandet åtgärd, varigenom betalning till borgenär i Sverige hindras eller synnerligen försvåras, äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret meddela förordnande, för viss tid eller tills vidare, om anstånd med betalning av gäld, om särskilda inskränkningar i borgenärs rätt att utsöka sin fordran, att söka att gäldenärens egendom avträdes till konkurs och att i övrigt göra gällande rättsliga verkningar av dröjsmål i avseende å betalningen, om uppskov med försäljning av utmätt eller konkursbo tillhörig egendom, eller om förbud för borgenär att genom försäljning eller annorledes skaffa sig betalning ur lös pant. Förordnande som nu sagts må ej gälla längre än till dess trettio dagar förflutit från det nästa riksdag sammanträtt.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, förhållanden vara för handen som avses i första stycket, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande som där sägs. Finnes under sådan tid oundgängligen nödigt att förordnande genast meddelas, må Konungen utfärda förordnandet efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, dock ej för längre tid än trettio dagar.

2 §.

Förordnande som i 1 § sägs må begränsas att avse viss gäld eller ock gälde- när som kan antagas hava råkat i särskilda betalningssvårigheter.

Konungen äger uppdraga åt domstol eller annan myndighet att pröva, huruvida villkor som må hava uppställts för åtnjutande av förmån enligt denna lag är uppfyllt i fråga om viss gälde- när.

Vad i denna lag sägs om gäld skall jämväl gälla offentlig avgift som icke kan anses såsom gäld.

3 §.

Förordnande om betalningsanstånd må även innefatta förbud för gälde- när att fullgöra betalning å tid, varunder anståndet gäller.

Växel eller check må under tid, då betalningsanstånd gäller, icke uppvisas till betalning eller protesteras för bristande betalning.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående gälde- närs skyldighet att utgiva ränta å gäld, med vars betalning anstånd åtnjutes.

4 §.

Är enligt lag eller författning borgenärs rätt beroende av att talan anhängig- göres eller annan åtgärd vidtages inom viss tid, och kan i följd av förord- nande enligt denna lag sådan åtgärd icke företagas, vare borgenärens rätt förvarad, om åtgärden vidtages inom trettio dagar efter hindrets upphöran- de; dock att i fråga om vad borgenären har att iakttaga för bevarande av växelrätt eller checkrätt skall gälla vad därom särskilt stadgas.

5 §.

Ändå att förordnande som i 1 § sägs av Konungen utfärdats med riksdagen, äger Konungen, såframt ej riksdagen annorledes beslutat, efter höran- de av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret föreskriva, att för- ordnandet skall helt eller delvis erhålla förlängd giltighet eller utsträckas att gälla senare förfallande gäld. Finnes förordnandet böra utsträckas på annat sätt, skall vad i 1 § för varje särskilt fall stadgas lända till efter- rättelse.

6 §.

Oaktat förhållanden som avses i 1 § ej äro för handen, må förordnande enligt vad där sägs meddelas för viss gälde- när, om det för tillgodoseende av allmänt väl finnes vara av synnerlig vikt.

Har sådant förordnande meddelats för aktiebolag, ekonomisk förening eller annan sammanslutning, äger Konungen, där det prövas nödigt för främjande av syftet med förordnandet, föreskriva, att administratorer som utses av Ko- nungen eller i den ordning Konungen bestämmer skola under den tid förord- nandet gäller i styrelsens ställe omhänderhava förvaltningen av gälde- närens angelägenheter enligt vad om styrelsen är stadgat; dock vare administrazio-

terna icke skyldiga att vidtaga åtgärd för att gäldenären skall träda i likvidation eller försättas i konkurs.

7 §.

Förordnande som meddelats med stöd av denna lag må av Konungen återkallas, när skäl därtill äro.

8 §.

Närmare bestämmelser som föranledas av förordnande enligt denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Genom denna lag upphäves lagen den 18 september 1914 (nr 205) angående förordnande om anstånd med betalning av gäld (moratorium).

Beträffande de skäl som ligga till grund för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt lagen den 18 september 1914 (nr 205) angående förordnande om anstånd med betalning av gäld (moratorium) äger Konungen rätt att förordna om sådant anstånd, därest i främmande europeisk stat beslutats moratorium eller om Sverige befinner sig i krig eller krigsfara och det till följd härav är oundgängligen nödvändigt att meddela dylikt förordnande. Konungen skall dock först inhämta yttrande från fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret. Föranledes förordnandet av anstånd i främmande stat, vilket endast avser gäld av visst slag, må det meddelas allenast beträffande sådan gäld.

Förordnande om anstånd, som utfärdas av Konungen å tid, då riksdagen ej är samlad, skall upphöra att gälla senast då sex veckor förflutit från nästa riksdags början. Befinner sig Sverige i krig eller krigsfara, må förordnande icke meddelas med mindre Konungen låtit utfärda riksdagskallelse eller riksdagen ändå skall sammanträda inom trettio dagar.

Därest riksdagen är samlad, äger Konungen utan dess samtycke förordna om anstånd allenast såframt sådan skyndsamhet är av nöden, att ärendet ej kan behandlas av Konung och riksdag gemensamt på sätt § 87 regeringsformen stadgar. Sådant förordnande får ej omfatta längre tid än fjorton dagar.

Under betalningsanstånd må inbegripas även offentliga avgifter, vilka icke kunna anses för gäld. Vidare meddelas bestämmelser om rätt för Konungen att utfärda de föreskrifter som på grund av betalningsanståndet äro erforderliga, dels rörande inskränkningar i borgenärs rätt att utsöka sin fordran, att söka gäldenärens försättande i konkurs samt att i övrigt göra gällande rättsliga verkningar av dröjsmål i avseende å betalningen, dels röran-

de uppskov med försäljning av utmätt eller konkursbo tillhörig egendom, dels ock rörande gäldenärs skyldighet att gälda ränta å gäld, med vars betalning anstånd åtnjutes. Ytterligare stadgas i lagen förbud mot att under anståndstiden uppvisa växel till betalning eller protestera den för bristande betalning, varjämte meddelas bestämmelser med avseende å vissa frister.

Om bestämmelser i ämne som behandlas i lagen blivit antagna av Konung och riksdag och tiden för deras giltighet bör förlängas eller bestämmelserna böra utsträckas att gälla senare förfallande gäld, äger Konungen, vare sig riksdagen är samlad eller ej, meddela förordnande därom. Konungen är emellertid även i sådant fall skyldig att först höra riksbanks- och riksgäldsfullmäktige. Är det nödvändigt att giva dylikt förordnande beträffande gäld av annat slag än sådan som omfattas av de förut gällande bestämmelserna, skall vad för varje särskilt fall i lagen är stadgat lända till efterrättelse.

År 1932 uppkom av känd anledning behov av moratorium till förmån för vissa gäldenärer.

Genom proposition nr 198 till 1932 års riksdag framlades förslag till lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning. Föredragande departementschefen anförde i motiveringen, att de förändringar på det ekonomiska området, som inträdde under och efter världskriget, kommit vissa luckor i 1914 års lag att framträda och att det måste anses såsom en brist i lagen, att den utginge från att moratorieförordnandet skulle avse alla gäldenärer eller åtminstone viss grupp av gäldenärer eller med andra ord vara vad man brukade kalla generalmoratorium. En moratorielag måste för att kunna fylla sin uppgift vara fullt avpassad efter de olika behov som vid en kritisk situation kunde göra sig gällande. I överensstämmelse härmed hade departementschefen låtit inom departementet upptaga moratorielagstiftningen i dess helhet till revision. Frågan om specialmoratorium syntes emellertid böra erhålla sin lösning utan avbidan på slutförandet av nyssnämnda utredning.

Det genom propositionen framlagda lagförslaget antogs av riksdagen, varefter lagen utfärdades den 14 mars 1932 (nr 45).

Enligt denna lag ägde Konungen efter hörande av riksbanks- och riksgäldsfullmäktige medgiva gäldenär anstånd med betalning av gäld, om det med hänsyn till svår penningkris prövades oundgängligen nödigt för tillgodoseende av allmänt väl. Beslut om uppskov med betalning av gäld kunde även innefatta förbud för gäldenär att fullgöra betalning under anståndstiden. Anstånd kunde återkallas, när förhållandena gävo anledning därtill.

Den 31 maj 1932 utfärdades en ny lag i ämnet (nr 156). I denna lag hade upptagits en bestämmelse, enligt vilken, om gäldenären vore aktiebolag, Konungen ägde att, såframt det ansågs nödvändigt för främjande av syftet med anståndet, förordna att av Konungen utsedda administratorer under tiden för anståndet skulle i styrelsens ställe omhändervaha förvaltningen av bolagets angelägenheter. Administratorerna skulle dock icke vara skyldiga att vidtaga åtgärder för bolagets trädande i likvidation eller försättning i konkurs.

Genom särskilda lagar erhöll lagen den 31 maj 1932 förlängd giltighet t. o. m. utgången av februari månad 1937, då den upphörde att gälla.

Under år 1939 ha utfärdats två lagar som medgiva *exekutiv moratorium* i viss begränsad omfattning, nämligen dels lagen den 14 oktober 1939 (nr 728) med särskilda bestämmelser rörande utmätning hos vissa värnpliktiga m. m. dels ock lagen den 31 oktober 1939 (nr 782) om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m.

Slutligen kan nämnas, att den vid innevarande riksdag antagna lagen den 19 april 1940 (nr 233) om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m. innebär ett begränsat moratorium.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Westman* — efter att hava redogjort för den tidigare lagstiftningen på området — följande:

»Moratorium bör icke meddelas utan tvingande skäl. Det är emellertid nödvändigt, att möjlighet finnes att snabbt tillgripa åtgärder av sådan natur, om förhållandena skulle giva anledning därtill. Den alltjämt gällande lagen av år 1914 ger fördenskull Konungen rätt att utan avvaktan på riksdagens beslut vidtaga ett sådant ingripande i en kritisk situation. Lagen torde emellertid i vissa hänseenden böra jämkas och kompletteras.

Redan i samband med den penningkris som inträffade år 1932 framträdde såsom en brist i lagen, att den utgår från att förordnande om moratorium skall avse gäld i allmänhet eller åtminstone viss grupp av gäldenärer och sålunda innebära vad man plägar kalla *generalmoratorium*. Denna brist föranledde som förut nämnts utfärdandet av särskilda tidsbegränsade lagar om *specialmoratorium*. Som denna lagstiftning numera upphört att gälla, kvarstår bristen alltjämt. Icke minst med hänsyn till kravet att det moratorium som prövas nödigt bör såvitt möjligt begränsas, är det angeläget att nämnda brist avhjälpes. Av samma skäl bör möjlighet införas att snabbt meddela enbart *exekutivmoratorium*. Genom åtgärder av denna art kunna verkningarna av en uppkommen kris mildras för den enskilde utan att återverkningarna av ingripandet behöva bliva av större omfattning.

På grund av vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet utarbetats förslag till *lag angående förordnande om anstånd med betalning av gäld m. m. (moratorielag)*.

I förhållande till 1914 års lag har genom 1 § i förslaget möjligheten att medgiva moratorium utvidgats. Förordnande därom kan enligt paragrafen utfärdas vid krig eller krigsfara eller då eljest utomordentliga av krig föranledda förhållanden råda. Vidare skall moratorium kunna beviljas ej blott då betalningsanstånd medgivits i främmande europeisk stat utan även då eljest genom åtgärd i utlandet betalning till borgenär i Sverige hindras eller synnerligen försvåras.

Med egentligt moratorium har jämställts *exekutivmoratorium*. Härige-

nom har beretts möjlighet att begränsa ingripandet till de åtgärder som i varje fall finnas oundgängligen erforderliga.

I fråga om sättet för utfärdande av förordnande som avses i paragrafen stadgas, att sådant förordnande, när riksdagen ej är samlad, må meddelas av Konungen efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskon-toret. Förordnandet må ej gälla längre än till dess trettio dagar förflutit från det nästa riksdag sammanträtt. Ehuru det är ytterst osannolikt att moratorium skulle komma att meddelas utan att riksdagen sammankallas, har det icke ansetts böra stadgas, att detta ovillkorligen skall ske.

Under tid då riksdagen är samlad skall i regel förordnande som avses i paragrafen meddelas av Konungen med riksdagen. Möjlighet har emeller-tid liksom i gällande lag beretts Konungen att i brådskande fall efter hö-rande av riksbanks- och riksgäldsfullmäktige utfärda sådant förordnande för kortare tid.

Med hänsyn till önskemålet att moratorium som må erfordras städse be-gränsas så mycket som möjligt har i 2 § uttryckligen angivits, att förord-nande därom må utfärdas för allenast viss gäld eller för gäldenär, som fram-för andra kan antagas ha råkat i betalningssvårigheter till följd av rådande förhållanden, t. ex. värnpliktiga, personer som fått lämna sina hem vid eva-kuering eller luftskyddspersonal.

Då de bestämmelser som utfärdas enligt 1 § i regel måste bliva mera all-mänt hållna, kan det visa sig behövt, att jämväl en individuell prövning äger rum. Enligt andra stycket i 2 § må sådan prövning uppdragas åt domstol eller annan myndighet. Enligt tredje stycket i paragrafen jämställs liksom i 1914 års lag offentlig avgift med gäld.

I 3 § har i anslutning till 1932 års lagar stadgats, att förordnande om betalningsanstånd jämväl må avse förbud mot betalning av gäld, med vil-ken anstånd åtnjutes. I övrigt äga bestämmelserna i 3—5 §§ i allt väsent-ligt sin motsvarighet i 1914 års lag.

Genom 6 § i förslaget beredes möjlighet till specialmoratorium av den art som avsågs med 1932 års lagstiftning. Såsom förutsättning för att så-dant moratorium skall kunna medgivas stadgas i paragrafen, att det skall vara av synnerlig vikt för tillgodoseende av allmänt väl. Däremot har det ej såsom i 1932 års lagar ansetts behövt att särskilt angiva, att svår pen-ningkris skall vara för handen. Detta tillägg synes nämligen icke vara äg-nat att tydligare angiva förutsättningarna för paragrafens tillämpning.

I 7—8 §§ meddelas bestämmelser om återkallelse av meddelat förordnan-de samt om utfärdandet av tillämpningsföreskrifter.»

Lagrådet har i utlåtande över förslaget gjort vissa uttalanden beträffande innebörden i närmare angivna fall av 4 § i förslaget, vilka uttalanden biträtts av departementschefen. Ett av lagrådet framställt önskemål, att frågan om uttrycklig reglering av vissa med detta stadgande sammanhängande spörsmål bör upptagas till utredning, har av departementschefen ansetts icke böra

hindra, att det föreliggande förslaget omedelbart förelägges riksdagen. I övrigt har lagförslaget ej föranlett något yttrande av lagrådet.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa, Utskottet.

att förevarande proposition, nr 213, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 april 1940.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Eskhult, Ewerlöf, Karl Karlsson, Karl Johan Olsson* och *Brandt*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* och *Hedlund* i Östersund, fru *Östlund* samt herrar *Ryberg, Olsson* i Mellerud, *Björling, Gezelius* och *Hansson* i Vännäsby.
